

Õpilane kui sõnaseadja otsib tähendusi ja sünonüüme

Kindlasti on iga sõnaseadja huvitatud sellest, et tema kirjand oleks „isikupärane, lihtne, täpne, tihe, elav ja ühtne“. Töö sõnavalik tuleb läbi mõelda, vältida põhjendamatu sõnakordusi, kasutatud sõnade tähenduses tuleb olla kindel. „Eesti Õigekeelsussõnaraamat“ ehk ÕS 2018 saab siin aidata. Andmed sõna tähenduse kohta on sõnaraamatus kursiivkirjas. Kasutaja leiab sünonüümi (tihti sünonüümid) või seletuse. Järgmistes õpetaja Merle Raidma koostatud lausetes on kursiivis need sõnad, mille asemele tuli õpilastel leida teised, samatähenduslikud sõnad.

1. Väsinud õpilane *ei saanud* õpetaja jutust *aru*.
Väsinud õpilane ei mõistnud õpetaja juttu.
Väsinud õpilane ei taibanud, millest õpetaja rääkis.
ÕS **aru.saama**
2. *Silmasin* tuttavat noormeest.
Märkasin tuttavat noormeest.
ÕS **silmama**
3. Sportlastel ei ole kerge *sponsoreid* leida.
Sportlastel ei ole kerge soosijaid leida.
Sportlastel ei ole kerge toetajaid leida.
Sportlastel ei ole kerge rahaandjaid leida.
Sportlastel ei ole kerge sponsijaid leida.
ÕS **sponsor**
4. Minu vanaisa oli *raamatutark*.
Minu vanaisa oli õpetatud mees.
Minu vanaisa oli kirjatark.
ÕS **raamatutark**
5. Eelmisel kevadel veendusin, selles, kuidas on Eesti metsa *prügistatud*.
Eelmisel kevadel veendusin selles, kuidas on Eesti metsa prügiga reostatud.
ÕS **prügistama**
6. *Oraatorit* oli linnaväljakul hästi kuulda.
Kõnemeest oli linnaväljakul hästi kuulda.
Kõnepidajat oli linnaväljakul hästi kuulda.
ÕS **oraator**
7. Õpilased olid *õhevil*.
Õpilased olid ärevil.
Õpilased olid elevel.
Õpilased olid õhinas.
ÕS **õhevil**

ROMANTISM

18. sajandi lõpp ja 19. sajandi I kolmandik oli Euroopa kultuuris romantismi aeg. Romantism vastandus üldjoontes nii klassitsismi vormirangusele ja antiigilembusele kui ka valgustuse liigsele mõistuspärasusele. Romantikud läksid tagasi keskaega ja renessansi ja nii mõnigi autor seadis endale eeskujuks Shakespeare'i loomingu.

Romantismis peegelduvad need meeleolud, mis haaravad ühiskonda üleminekuajal, kui oodatakse midagi uut, aga samas tuntakse selle uue ja senikogematu ees ärevust. Romantikud ei suutnud mõjutada ühiskonda, aga ometi mõjutas nende kirglik vastuhakk ülekohtule, alatusele ja valedetele, mässumeelsus ning vabadusihka ühiskondlikku teadvust.

Romantism kui kunstisuund väärtustab isiksust, tema tundeid ja elamusi, igatsusi ning lootusi. Idealiseeritakse minevikku: põgenetakse ajalukku ja mälestustesse, huvitatakse keskaegsetest legendidest, folkloorist ja muistsetest pärimustest. Romantikud ülistasid loodust ja ühtlasi kasutasid romantikud seda oma teostes ka kangelas tunnete rõhutamiseks.

Romantismi iseloomustab ka pürgimine kõige erakordse ja salapärase poole: kirjandusse sugenesid imed, maagia, üleloomulikkus ja fantastika; irratsionaalne igatsustunne, müstika, fatalism. Romantiliste teoste kangelased on erandlikud, uhked, trotslikud, prohvetlikud natuurid, kes juhivad tugevatest tunnetest. Eriti kõrgelt väärtustati kunsti ja kunstis poeesiat. Loeb isikupära, looming peab olema vaba.

Romantismi olulisemateks žanriteks kujunesid **romaan, poeem ja luule**.

REALISM

Realismi kui iseseisva loomingulise suuna sünniks oli vaja, et kunst hakkaks uurima ja kujutama ühiskonna elu ning inimeste karaktereid nende keerulistes, üksteisest sõltuvates ajaloolistes seostes.

Realismi arengus eristatakse **kahte põhiperioodi**:

- 1830-1870: realism areneb paralleelselt romantismiga, realistlikes teostes leidub palju romantilisi sugemeid;
- II. 1871-1917: realism levib paljude maade kirjandusse ja hakkab samaaegselt muutuma ja teisenema üha uute tekkivate kirjandusvoolude mõjul.

Kriitikud on esile toonud järgmisi realismi tunnusoone: sotsiaalsus; tõepärane pilt tegelikkusest; täpne; usutav; elutruu miljö; sündmustiku asjalik, rahulik kulg; ühiskondlike olude kriitiline käsitlemine; oma

*Kasutatud allikad: Kirjandus Barokist Romantismini gümnaasiumiõpik (2007). Nahkur, Anne. Tallinn : Koolibri.
Kirjandus Realismist postmodernismini gümnaasiumiõpik (2006). Nahkur, Anne. Tallinn : Koolibri*

kaasaja elulaadi ja kommete analüüs; objektiivsus – autor seisaks justkui kõrval ja lihtsalt jälgiks toimuvat; kangelasteks on harilikud inimesed; kasutatakse tavalist keelt vältides ülespuhutust või liigset kunstipära.

Realismile kui kirjandussuunale on omapärane stabiilsus, kord, argipäevanus ja ümbritseva elu kujutamine võimalikult tõepäraselt, kõrvale jäävad suured igavesed väärtused ja idealistlikud unistused.

Realismi olulisemateks žanriteks kujunesid **romaan, novell ja jutustus**. **Realistlik luule ja draama** tõusid esile 19. sajandi lõpupoole.

*Kasutatud allikad: Kirjandus Barokist Romantismini gümnaasiumiõpik (2007). Nahkur, Anne. Tallinn : Koolibri.
Kirjandus Realismist postmodernismini gümnaasiumiõpik (2006). Nahkur, Anne. Tallinn : Koolibri*

Leia Valemivihik veebis:
www.valemivihik.ee

Pane meeldib Facebookis:
fb.com/Valemivihik

Jälgi Valemivihikut Instas:
@valemivihik